

*Luka Vidmar***ZBIRALEC PROTESTANTSKIH KNJIG****Janez Krstnik Prešeren, ljubljanski stolni prošt**

Od začetka protireformacije v Notranji Avstriji leta 1598 do izdaje tolerančnega patenta in reforme cenzure leta 1781 so bile protestantske knjige na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem prepovedane kot neskladne z vladarjevo konfesionalno politiko. Tako cerkvena kakor posvetna oblast, ki sta vsaj od začetka vladavine nadvojvode Ferdinanda Notranjeavstrijskega do smrti cesarja Karla VI. delovali zelo usklajeno in enotno, sta se pri obravnavi protestantskih knjig stoletje in pol opirali na isto podlago – pravila knjižne politike in seznam prepovedanih knjig z naslovom *Index librorum prohibitorum*, ki ga je katoliška Cerkev od leta 1559 naprej izdajala v Rimu. Do sredine 18. stoletja je bila cerkvena oblast v habsburški monarhiji, na primer v podobi ljubljanskega škofa Tomaža Hrena kot predsednika verske reformacijske komisije na Kranjskem, zadolžena za identificiranje tovrstnih tiskov, posvetna oblast pa za izvedbo potrebnih ukrepov, na primer za zaplembe knjig in telesne kazni kršiteljev pravil indeksa (Vidmar 2013: 198–199). Leta 1754 je Marija Terezija tudi pristojnost ugotavljanja spornosti tiskov v svojih deželah odvzela katoliški Cerkvi in jo prenesla na svoj dvor oziroma vlado: tako je do cesaričine smrti leta 1780 na Dunaju izhajal *Catalogus librorum a Commissione Aulica prohibitorum* (Putnam 1906: 218–220), ki pa ni bistveno spremenil uradnega odnosa habsburške monarhije do protestantskih knjig. To je s svojimi reformami storil šele cesar Jožef II.

Protestantske knjige so v 17. in 18. stoletju kljub prepovedim krožile tudi na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem. Ohranjale so se predvsem v cerkvenih knjižnicah, kamor so prišle med protireformacijskimi zaplembami in kot darila ali volila katoliških duhovnikov. V teh prostorih

so bile praviloma pod ključem, bralcem pa so bile na voljo le pod pogoji *Indeksa prepovedanih knjig*, se pravi z dovoljenjem bodisi Kongregacije inkvizicije v Rimu bodisi krajevnega ordinarija, na primer ljubljanskega škofa. Prav tako so se zbirale v zasebnih knjižnicah nekaterih izobražencev, ki so jih iskali, brali, raziskovali, posojali in o njih pisali iz zanimanja za politično, cerkveno, kulturno in jezikovno zgodovino svoje dežele (Vidmar 2012). Med njimi je bil do konca 18. stoletja, vse do Marka Pohlina, Žige Zoisa ter njegovih učencev Valentina Vodnika in Jerneja Kopitarja, najpomembnejši Janez Vajkard Valvasor, ki je v *Slavi vojvodine Kranjske* na različnih mestih zbral veliko podatkov o slovenski reformaciji in njeni književnosti, največ v pregledu kranjskih pisateljev z naslovom *Anhang deß Sechsten Buchs, welcher eine Anzahl gelehrter Scribenten begreiff, so aus Crain bürtig gewest*. Gesla o protestantskih avtorjih je sestavil na podlagi dokumentov iz arhiva kranjskih deželnih stanov, ob študiju izvodov izvirnih tiskov ter prebiranju nemških in drugih biografsko-bibliografskih virov (Kidrič 1929–38: 125; Reisp 1983: 228; Vidmar 2006: 15–17). Za osebno knjižnico je rad kupoval knjige, ki jih je potreboval za študij ali zabavo, med njimi tudi prepovedane protestantske. Ideal novolatinskega pesnika je, na primer, odkrito prepoznal v Angležu Johnu Owenu (Vidmar, ur. 2009: 89), čeprav so bili njegovi znameniti *Epigrami* leta 1654 z dekretom prepovedani zaradi protikatoliške osti (*Index librorum* 1786: 216).

Toda Valvasor ni bil edini zbiralec in raziskovalec protestantskih knjig na Kranjskem v drugi polovici 17. stoletja. V naslednji generaciji se je zanimanje za tovrstne tiske povečalo med intelektualci, ki so po šolanju in službovanju v kozmopolitskih prestolnicah Italije in Svetega rimskega cesarstva zasedli pomembne položaje v državni in cerkveni upravi na Kranjskem, nato pa so se povezani v Akademijo združenih in Akademijo operozov konec 17. stoletja lotili kulturne prenove dežele in njenega glavnega mesta (Vidmar 2012: 240–241). Večjo mobilnost družbene in intelektualne elite, s tem pa lažji dostop do protestantskih knjig, so tedaj omogočile zmage avstrijske vojske nad Turki, ki so imele za posledico premik meje z Otomanskim cesarstvom proti jugu, vzpon habsburške monarhije med velesile ter gospodarski, kulturni in umetnostni razcvet avstrijskih dežel, tudi

tistih, poseljenih s Slovenci (Gestrin 1984: 115–116; Reisp 1994: 8–9; Pirjevec 1994: 23–25).

Med operozi je daleč največ protestantskih knjig zbral Janez Krstnik Prešeren (1656–1704), ki se je rodil v kmečki družini v Hrašah pri Lescah. Izhajal je iz rodbine, ki je dala veliko uspešnih duhovnikov, pravnikov in tudi pesnika Franceta Prešerna. Janez Krstnik se je zaradi izjemne nadarjenosti bliskovito povzpел v strogo razredno urejeni družbi Svetega rimskega cesarstva. Po končanem šolanju v jezuitskem kolegiju v Ljubljani je leta 1681 doštudiral teologijo in pravo na jezuitski univerzi na Dunaju in benediktinski univerzi v Salzburgu, nato pa se je izpopolnjeval še v Italiji, Nemčiji in Franciji ter nazadnje dosegel doktorat obojega prava. V osemdesetih letih 17. stoletja je kot strokovnjak za mednarodno in cerkveno pravo ter cerkveno zgodovino še ne tridesetleten postal svetovalec, diplomat in vodja biblioteke salzburških nadškofov Kuenburga in Thuna. V njunem imenu je vodil diplomatske misije v Rimu, Brandenburgju in drugje. V večletni pravdi pri Svetem sedežu je zastopal salzburško nadškofijo ter kljub drugačnim interesom dunajskega dvora z zgodovinskimi in pravnimi dokazi za tri desetletja odložil osamosvojitve sufraganske passavske škofije.

Že leta 1683 je postal kanonik v Salzburgu, leta 1692 pa je bil kljub kmečkemu poreklu imenovan na mesto ljubljanskega stolnega prošta, ki je bilo v tistem času – kakor praviloma vse visoke službe – pridržano plemstvu. Ob tej priložnosti mu je cesar podelil naziv palatinskega grofa, papež pa naziv apostolskega protonotarja. Prešeren je pomembno prispeval k preobrazbi Ljubljane v regionalno kulturno in umetnostno središče: leta 1693 je postal prvi predsednik Akademije operozov, leta 1699 je skupaj z drugimi operozi in kanoniki podprl pobudo za baročno prenovu oziroma novogradnjo stolnice, leta 1701 pa je skupaj s škofom Herbersteinom in dekanom Dolničarjem ustanovil Javno, današnje Semeniško knjižnico, prvo javno znanstveno knjižnico na Slovenskem. Pisal je zgodovinska, pravna, retorska in pesniška dela v latinščini, tudi v zvezi s pravdo v Rimu: nekaj jih je bilo natisnjenih, nekaj jih je ostalo v rokopisu v Ljubljani in Salzburgu. Z volilom je omogočil šolanje velikemu številu otrok iz družine Prešeren in iz drugih kmečkih družin. Žal je bil vse življenje šibkega

zdravja, tako da je umrl razmeroma mlad (Bren 1919; Miklavčič 1952; Smolik 1994).

Prešernovo osebno knjižnico lahko danes rekonstruiramo v Semeniški knjižnici v Ljubljani: njegove knjige (ohranjene in neohranjene) je mogoče identificirati s pomočjo tiskanih in lastnoročnih ekslibrisov ter s pomočjo rokopisnega abecednega kataloga, v katerega je bibliotekar Francišek Jožef Thallmainer sredi 18. stoletja med drugim zapisoval provenienco knjig (Thallmainer, *Abecedni katalog*). Prešeren je lahko protestantske knjige kupoval na svojih številnih potovanjih, bodisi v protestantskih deželah, kakor v Brandenburgju, bodisi na črnem trgu v katoliških knjigotrških centrih, na primer v Franciji. Za operoze, tudi za Prešerna, so bile v tem pogledu najpomembnejše Benetke, ki so bile od Ljubljane oddaljene samo nekaj dni ježe. Mesto, ki je bilo največje in od Rima najbolj neodvisno tiskarsko in knjigotrško središče južno od Alp, je namreč kupcem na črnem trgu nudilo tudi protestantske knjige (Grendler 1975).

Prešeren je bil kakor vsi operozi sicer neomajno zvest Cerkvi, habsburški cesarski hiši in njeni prokatoliški politiki pod geslom *pietas austriaca* (Vidmar 2012: 246), vendar ga to nikakor ni omejevalo pri njegovih knjižnih nakupih. Prav tako se pri tem ni prav nič oziral na rimski indeks prepovedanih knjig. V njegovi knjižnici je bilo delo *Dialogus de veritate prophetica*, ki ga je napisal predhodnik reformacije, florentinski dominikanec Girolamo Savonarola, in je izšlo po njegovi smrti, leta 1507 v Benetkah. Prav tako je imel prošt v lasti več del vélikih nemških protestantov 16. stoletja, na primer vsaj en krajši Luthrov teološki spis in komentirano Melanchthonovo izdajo Vergilijeve poezije, natisnjeno leta 1577 v Zürichu (Thallmainer, *Abecedni katalog*). Za seznanjanje z zgodovino reformacije je bil še posebej uporaben kompendij *Historicum opus*, v katerem je jurist in bibliofil Simon Schard obravnaval nemško zgodovino tudi s pomočjo dokumentov in spisov drugih avtorjev, na primer Melanchthona in Ulricha von Huttna. Sicer pa je imel Prešeren na voljo še druga dela protestantskih kronistov reformacije iz 16. stoletja, na primer delo Johannesa Sleidana (Sleidanus, *De quatuor summis imperiis*) in kroniko Johannesa Cariona. Operoza so enako pritegovala tudi dela mlajših nizozemskih in nemških protestantskih avtorjev, med

njimi *Weise Kauffmanschafft der Zeit* predikanta Johannes Penona, *De veritate religionis Christianae* in *De iure belli ac pacis* pravnika Huga Grota, *Exercitationes de republica Imperii Germanici* polihistorja Hermana Conringa in *Theatrum divini regiminis* matematika Petra Megerlina (Thallmainer, *Abecedni katalog*). Zanimal se je celo za anglikanstvo, saj je imel v svoji knjižnici knjigo Polidora Virgilija (Virgili: *De rerum inventoribus*), humanista na dvoru Henrika VIII., in zbrana dela kralja Jakoba I., izdana leta 1689 v Frankfurtu.

Prošt je zbral precej del, povezanih s slovensko reformacijo. Peter Pavel Vergerij ml. je bil v njegovi knjižnici zastopan vsaj z dvema polemičnima spisoma: delo *Confutation d'alcune scuse, che s'allegano per difender la grandissima iniquità della indittion del Concilio fatta da Pio III.*, natisnjeno leta 1561 v neznanem mestu, je napadalo Tridentinski koncil, delo *A gl'inquisitori che sono per l'Italia*, natisnjeno leta 1559 v prav tako neznanem mestu, pa inkvizicijo. To delo je bilo za kranjskega bralca še posebej zanimivo, ker je omenjalo Trubarja (Thallmainer, *Abecedni katalog*; Vergerij, *A gl'inquisitori*). Prošt je neznan kje našel izvod Trubarjevega prevoda Luthrove *Hišne postile* iz leta 1595 (Trubar, *Hishna postilla*). Vergerij in Trubar sta bila še v Prešernovem času uradno najbolj sporna od vseh protestantskih piscev, povezanih s Kranjsko in sosednjimi deželami, saj ju je rimski indeks od Tridentinskega koncila naprej uvrščal med tako imenovane »auctores primae classis« (*Index librorum* 1786: 296, 301), torej najbolj nevarne avtorje, s čimer je bil samodejno prepovedan njun celoten opus. Za branje njunih del bi bil moral Prešeren pridobiti dovoljenje Kongregacije inkvizicije iz Rima, za kar pa zanesljivo – kakor velika večina njegovih sodobnikov – ni izgubljal časa. Kupil si je tudi izvod Dalmatinove *Biblije*, ki je bila v 17. in 18. stoletju v slovenskih deželah zelo iskana med samostani in duhovniki, ki so se ukvarjali s pastoralo, pridiganjem, šolstvom, pa tudi z zgodovino, literaturo in jezikoslovjem. Ker to delo ni bilo izrecno prepovedano, je za njegovo uporabo zadoščalo dovoljenje krajevnega ordinarija (Vidmar 2013: 203–204), ki pa se Prešernu kot drugemu človeku ljubljanske škofije gotovo ni zdelo potrebno. Od protestantskih knjig, povezanih s slovenskim prostorom, si je prošt kupil še Megiserjev *Thesaurus Polyglottus*, natisnjen leta 1603 v Frankfurtu, ki vsebuje

tudi slovensko besedišče (Megiser, *Thesaurus Polyglottus*; Thallmainer, *Abecedni katalog*).

Prešeren je iz zanimanja za sočasne kontroverze zbral tudi večje število političnih razprav, esejev in pamfletov, ki niso bili nujno protestantske provenience, so pa v duhu in z argumenti protestantskega severa napadali ustaljeno ureditev katoliške Evrope, zlasti Cerkev, cerkvene in posvetne vladarje (papeže in cesarje), države (Papeško državo in Španijo), redove (jezuite) in duhovne tokove (ultramontanizem). Prošt je očitno rad bral tri tedaj razvpite avtorje, ki so iz zavetja Beneške republike konec 16. in v prvi polovici 17. stoletja ostro kritizirali papeštvo: Traiana Boccalinija, Ferranteja Pallavicina in Paola Sarpija. V svoji knjižnici je, na primer, imel izrecno prepovedane Boccalinijeve politične spise (Boccalini, *La bilancia politica*; *Index librorum* 1786: 34). Najbrž se mu je zdel posebej zanimiv Boccalinijev prijatelj, beneški servit Sarpi, ki se je veliko ukvarjal z zgodovino Beneške republike, ta pa je neustavljivo privlačila vse operoze. Sarpi je v svojih delih zavračal interdikt, s katerim je papež Pavel V. leta 1606 kaznoval Beneško republiko zaradi širitve državne pristojnosti v cerkvenih zadevah. Ni si prizadeval le za ločitev posvetne in verske oblasti v državi, temveč celo za verski odpad Benetk od Rima oziroma za njihov prestop v protestantizem. Prešeren je imel vsaj dve njegovi deli, in sicer *Trattato dell'interdetto* in *De beneficiis ecclesiasticis* (Thallmainer, *Abecedni katalog*). Nekoliko mlajši Pallavicino je s svojimi satirami bičal razvade papeškega dvora in vsemogočni vpliv Španije. Prešeren je imel v lasti njegovo zadnjo satiro *Il divorzio celeste*, v kateri Jezus sproži ločitveni postopek, ker se naveliča grehov svoje neveste – katoliške Cerkve, za njegovo roko pa se nato zaman potegujejo tudi druge cerkve (Thallmainer, *Abecedni katalog*).

Prešeren je poleg tega vestno spremljal vse bolj žolčno protijeziško literaturo, in sicer tako katoliške kakor protestantske provenience. Med številnimi tovrstnimi deli iz njegove biblioteke sta bili *Relatio ad reges et principes christianos* (1636), s katero je nemški publicist Caspar Schoppe pod psevdonimom Alphonsus de Vargas svaril krščanske vladarje pred nevarno politiko jezuitskega reda, in *Le jesuite secularisé* (1683), s katero je abbé Dupré anonimno razkrival zlo Družbe Jezusove (Thallmainer, *Abecedni katalog*). Prešeren se ni branil niti najbolj strupenih političnih

pamfletov, ki so krožili po tedanji Evropi. Eden največjih mojstrov te zvrsti je bil Boccalinijev in Pallavicinov naslednik Gregorio Leti, ki je svoje napade na Cerkev in papeštvo objavljal pod psevdonimom Abbate Gualdi. Prešeren je imel na voljo več njegovih del, tudi spis *Vita di donna Olimpia Maldachini* (1666), ki papeža Inocenca X. in njegovo svakinjo obtožuje ljubezenskega razmerja (Thallmainer, *Abecedni katalog*).

Prešeren je bil največji kranjski zbiratelj slovenskih in evropskih protestantskih knjig med Valvasorjem in Zoisom. Teh del zanesljivo ni skrival pred svojimi učenimi prijatelji iz stolnega kapitlja in Akademije operozov, ki jih je rad sprejemal v hiši ob škofijskem dvorcu. Protestant-ske knjige, opremljene z njegovimi elegantnimi ekslibrisi (prim. Vergerij, *A gl'inquisitori*), ki jih je oblikoval salzburški in ljubljanski tiskar Janez Krstnik Mayr, pričajo ravno o nasprotnem: da je bil nanje ponosen in da jih je bil pripravljen posoditi komu drugemu. Leta 1701 jih je brez pomislekov popisal (popis je izročil škofijskemu arhivu) in skupaj s svojimi drugimi knjigami podaril Semeniški knjižnici (Smolik 1975: 6), ta pa jih je prav tako brez zadržkov sprejela po njegovi smrti leta 1704. Anatema, ki je formalno še vedno veljala za tovrstne knjige, je torej v družbeni in intelektualni eliti habsburške monarhije v Prešernovem času skoraj popolnoma izgubila moč. Toda recepcija protestantskih knjig je imela kljub vsemu točne določene meje: ostati je morala v svetu privilegiranega posameznika in ni smela ogrožati veljavne družbene in verske ureditve. To dokazuje primer Ferdinanda Ernesta barona Apfaltrerja, gospodarja dvorca Brdo pri Lukovici, ki je bil intimno protestant. Ker je grozila nevarnost, da bo z luteranstvom okužil družino, služinčad in podložnike, so mu posvetne oblasti na pobudo ljubljanskega škofa leta 1684 in leta 1697 odvzele krivoverske knjige. Ne glede na to je bil sklep zgodbe značilen za konec 17. stoletja: baron ni bil kaznovan, sporne knjige pa si je najmanj enkrat zopet naročil iz Nemčije (Vrhovnik: 1932: 40–42).

KRATICA NAHAJALIŠČA

SKLJ – Semeniška knjižnica v Ljubljani

PRIMARNI VIRI

BOCCALINI, LA BILANCIA POLITICA:

SKLJ R III 22 r, Traiano Boccalini: *La bilancia politica di tutte le opere*, Castellana 1678.

MEGISER, THESAURUS POLYGLOTTUS:

SKLJ X V 3, Hieronim Megiser: *Thesaurus Polyglottus*, Frankfurt 1603.

SLEIDANUS, DE QUATUOR SUMMIS IMPERIIS:

SKLJ s IV 16 r, De quatuor summis imperiis, Leyden 1631.

THALLMAINER, ABECDNI KATALOG:

SKLJ, Frančišek Jožef Thallmainer: *Abeedni katalog Javne škofijske knjižnice v Ljubljani*, Ljubljana 1752–1768 (rokopis brez signature, avtorja, naslova in paginacije).

TRUBAR, HISHNA POSTILLA:

SKLJ Q VIII 11 č, Primož Trubar: *Hishna postila D. Martina Lutheria*, Tübingen 1595.

VERGERIJ, A GL'INQUISITORI:

SKLJ u II 11 r, Peter Pavel Vergerij: *A gl'inquisitori che sono per l'Italia*, s. l. 1559.

VIRGILI, DE RERUM INVENTORIBUS:

SKLJ u V 7 r, Polidoro Virgili: *De rerum inventoribus lib. VIII*, Lugduni 1561.

LITERATURA

BREN, Hugo, 1919: Za zgodovino akademije ljubljanskih operozov. *Carniola* 9, 1919, str. 205–217.

GESTRIN, Ferdo, 1984: Ljubljana v 16. in 17. stoletju. V: Ferdo Gestrin (ur.): *Zgodovina Ljubljane: Prispevki za monografijo*. Ljubljana: Kronika, Zgodovinsko društvo Ljubljana. Str. 105–120.

GRENGLER, Paul F., 1975: The Roman Inquisition and the Venetian Press: 1540–1605. *The Journal of Modern History* 47, št. 1, str. 48–65.

Index librorum, 1786: *Index librorum prohibitorum Sanctissimi Domini Nostri Pii Sexti Pontificis Maximi iussu editus*. Romae: ex Typographia Rev. Camerae Apostolicae.

KIDRIČ, France, 1929–38: *Zgodovina slovenskega slovstva: Od začetkov do Zoisove smrti: Razvoj, obseg in cena pismenstva, književnosti in literature*. Ljubljana: Slovenska matica.

MIKLAVČIČ, Maks, 1952: Prešeren Janez Krst. V: Franc Ksaver Lukman (ur.): *Slovenski biografski leksikon*. Zv. 8. Ljubljana: SAZU. Str. 564–566.

- PIRJEVEC, Marija, 1994: *Academia Operosorum* in njeni stiki z Italijo. V: Kajetan Gantar (ur.): *Academia operosorum: Zbornik prispevkov s kolokvija ob 300-letnici ustanovitve*. Ljubljana: SAZU. Str. 23–34.
- PUTNAM, George Haven, 1906: *The Censorship of the Church of Rome and its Influence upon the Production and Distribution of Literature*. 2. New York in London: G. P. Putnam's sons.
- REISP, Branko, 1983: *Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Kultura).
- REISP, Branko, 1994: Zgodovinski okvir delovanja prve znanstvene akademije v Ljubljani. V: Kajetan Gantar (ur.): *Academia operosorum: Zbornik prispevkov s kolokvija ob 300-letnici ustanovitve*. Ljubljana: SAZU. Str. 7–22.
- SMOLIK, Marijan, 1975: *Semeniška knjižnica v Ljubljani*. Maribor: Obzorja. (Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, 54).
- SMOLIK, Marijan, 1994: Janez Krstnik Prešeren in prva javna znanstvena knjižnica v Ljubljani. V: Kajetan Gantar (ur.): *Academia operosorum: Zbornik prispevkov s kolokvija ob 300-letnici ustanovitve*. Ljubljana: SAZU. Str. 61–72.
- VIDMAR, Luka, 2006: Podoba protestantske književnosti v starejših pregledih slovstva na Slovenskem: Od Trubarjevega Registra slovenskih knjig do Čopove Literature Slovencev. *Slavistična revija* 54, št. 1, str. 11–32.
- VIDMAR, Luka (ur.), 2009: Trubar, Hren, Valvasor, Dolničar: *O slovstvu na Kranjskem*. Ljubljana: SAZU.
- VIDMAR, Luka, 2012: Prepovedane knjige na Kranjskem od indeksa Pavla IV. (1559) do indeksa Pija VI. (1786): Libri prohibiti v Semeniški knjižnici. V: Marko Juvan (ur.): *Svetovne književnosti in obrobja*. Ljubljana: ZRC SAZU. (Studia Litteraria). Str. 233–262.
- VIDMAR, Luka, 2013: Požiga protestantskih knjig v Ljubljani leta 1600 in 1601: med zgodovino in mitom. *Kronika* 61, št. 2, str. 189–216.
- VRHOVNIK, Ivan, 1932: Paberki iz protireformacijske dobe. *Glasnik Muzejskega društva za Kranjsko* 13, str. 36–43.

UDC 090.1:"16":929 Prešeren J. K.

*Luka Vidmar***A collector of Protestant books – Janez Krstnik Prešeren,
Ljubljana Cathedral provost**

The article deals with the Ljubljana Cathedral provost Janez Krstnik Prešeren, who collected Protestant books both for professional reasons and out of personal interest, although this activity was forbidden in the Catholic Church and the Habsburg Monarchy. Despite his peasant background, he managed a rapid ascent of the social ladder: as an expert in international and ecclesiastical law and church history in the 1680s, he became a counsellor, diplomat and head of the library of the Salzburg archbishops, in 1692 he was appointed the Ljubljana Cathedral provost, and in 1693 was elected the first president of *Academia operosum*. He purchased Protestant books on his numerous journeys, whether in Protestant lands such as Brandenburg or on the black market in Catholic book-trade centres such as Venice. His unshakable faithfulness to the Catholic Church, the Habsburg dynasty and its pro-Catholic policy proved no obstacle to this activity. His library contained works by the predecessors of the Reformation (Savonarola, von Hutten), outstanding German Protestants of the 16th century (Luther, Melancthon) and early Protestant chroniclers of the Reformation (Schard, Sleidanus, Carion). He was also attracted by younger Dutch and German Protestant authors (Penon, Grotius, Conring, Megerlin). He read a considerable number of works connected with the Slovene Reformation: the polemical writings of Peter Pavel Vergerij the Younger, directed against the Tridentine Council and the Inquisition, Trubar's translation of Luther's *Hišna postila* (1595), Dalmatin's *Biblija* and Megiser's *Thesaurus Polyglottus* (1603). He collected many political discussions, essays and pamphlets which in the spirit of the Protestant north and with its arguments attacked the established order of Catholic Europe, especially works by Bocalini, Pallavicini, Sarpi in Leti. He also followed anti-Jesuit literature (Schoppe, abbé Dupré). Prešeren was the greatest Carniolan collector of Slovene and European Protestant books between Valvasor and Zois. He did not seek permission for such reading from the Inquisition or the local ordinary, as he was obliged to do according to the regulations of the Roman Index of Prohibited Books. Nor did he hide these books from his friends of the cathedral chapter and the *Academia operosum*, while before his death he described and bequeathed them together with his other books to the Public Library. In Prešeren's time the anathema which formally still applied to such books had almost entirely lost its force among the social and intellectual elite of the Habsburg Monarchy.